

ELŐSZÓ

Az elmúlt 33 évben három reprezentatív felmérés készült a magyarországi cigány népességről: 1971-ben, 1993 végén és 2003 első negyedévében. Mindhárom felmérés az ország teljes cigány lakosságára terjedt ki: az adatfelvételen egyaránt szerepeltek a magyar, a cigány és a román anyanyelvű, a Budapesten, a vidéki városokban és a falvakban lakó, a legalacsonyabb és a legnagyobb jövedelmű cigányok. Könyvünk a három kutatás elemzéseit foglalja össze, de felhasználja az 1893. január 31-én végzett cigány összeírás adatait is.

Az 1971. évi vizsgálat célja az volt, hogy átfogó képet adjon a cigányok társadalmi helyzetéről, anyanyelvi és etnikai megoszlásáról, településtípusok és régiók szerinti eloszlásáról, a települési és lakásviszonyokról, a cigány családok nagyságáról, a gyermekek és az élveszületések számáról, az iskolázottságról, az ötvenes és hatvanas évek iparosításának hatásáról, a foglalkoztatottságról és a jövedelmi viszonyokról.

Az 1993. évi vizsgálat azokról az átalakulásokról igyekezett számot adni, amelyek a cigányok gazdasági és társadalmi helyzetében a rendszerváltás hatására végbementek.

Az 1993 és 2003 között eltelt évtizedben újabb változások következtek a gazdaságban, a munkaerőpiacon, a jövedelmekben, a társadalmi rétegeknek egymáshoz viszonyított helyzetében és a kormányok politikájában. A 2003. évi vizsgálatban ezeknek a változásoknak a cigányok életére gyakorolt hatását kívántuk nyomon követni. Kutatásunknak és kötetünknek *A magyarországi cigány népesség a 21. század elején* címet adtuk, de adhattuk volna *A cigányok életének változásai az elmúlt 33 évben* címet is.

Az 1971. évi vizsgálatot Kemény István, az 1993. évi vizsgálatot Kemény István, Havas Gábor és Kertesi Gábor, a 2003. évi vizsgálatot Kemény István és Janky Béla vezette. A 2003. évi mintavétel tervét Kemény István készítette (Janky Béla, Lengyel Gabriella, Szűcs Tibor és Szűcs Zita közreműködésével). A 2003. évi kérdőívet Kemény István készítette. Az összeírást és a kérdezést 2003-ban Budapesten Lengyel Gabriella és munkatársai, a többi városban és a községekben Szűcs Tibor, Szűcs Zita és munkatársaik végezték. Az 1971. évi és az 1993. évi felmérés az MTA Szociológiai Kutatóintézetében, a 2003. évi felmérés pedig *A magyarországi cigány népesség helyzete a 21. század elején (szegregáció, megélhetés, iskolázottság, önkormányzatiság)* című, 2001. évi Nemzeti Kutatási Fejlesztési Programok

kutatási projekt keretei között az MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézetében készült.

Kötetünk első fejezete a cigány népesség demográfiáját tárgyalja, a második az anyanyelvi csoportokat és a nemzetiségi adatokat, a harmadik a települési és a lakásviszonyokat, a negyedik az iskolázottságot, az ötödik a munkaerőpiaci és jövedelmi viszonyokat. A hatodik fejezet összefoglalást ad. Külön rész foglalkozik a borsodi és a baranyai falvak összehasonlításával. A kötetet Lengyel Gabriella tanulmánya zárja Tiszavasvári cigány népességéről. A szövegek gondozásáért köszönettel tartozunk Elbert Mártának és Ibrányi Eszternek.